

Üniversite Danışmanlığında Akran Desteği: Bir Bölüm Akranlığı Projesi Uygulaması*

Peer Support In University Counseling: An Implementation Of Department Peers Project

Deniz Albayrak-Kaymak**

ÖZET

Bu çalışma Boğaziçi Üniversitesi Hazırlık Okulu öğrencilerine yeni yaşamlarına uyumda bölüm öğrencilerinin desteğini sağlamayı hedefleyen pilot çapında bir akran rehberliği projesinin uygulamasını özetlemektedir. Seçmeli ders çerçevesinde yürütülmekte olan uygulama danışmanlık kültürünün tüm yerleşkeye yayılmasını, öğrencilere olumlu sosyal katkıda bulunma olanağının, dayanışma ve yardımlaşma ve kendi kendine yardım yollarının önünün açılmasını hedeflemektedir.

Anahtar sözcükler: üniversite öğrencileri, akran desteği, erişim çalışması.

ABSTRACT

This study summarizes a pilot implementation of a peer guidance project targeting to provide department peer support for adjustment of Boğaziçi University Preparatory School students into their new lives. Implementation is being conducted within an elective course framework targeting to spread counseling culture into the campus, to offer opportunities where students can make positive social contribution, and open ways of cooperation, helping each other and themselves.

Key words: university students, peer support, outreach.

1. Tanımlar

Myrick [1] okul danışmanlığı hizmetlerini doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayırır. Doğrudan hizmetler bireysel danışmanlık, küçük grup danışmanlığı ve büyük grup rehberliğini, dolaylı hizmetler ise akran desteği programlarını, dayanışma (konsültasyon) ve işgüdümü (koordinasyon) içerir. Her biri olumlu ve olumsuz özellikler taşıyan bütün bu hizmetlerin içinde en az olumsuz özellik taşıyan hizmet akran desteği programlarıdır.

Okullarda akran desteğine dayalı programların bulunması önemli ve gereklidir; çünkü bireysel ve küçük grup çalışmaları (yardım isteyenlerle çalışmak) çoğunluğa hizmet sağlayamaz ve yalnızca yetişkinlerle işbirliği hem kaynakları sınırlı tutar, hem de hizmet grubu olan öğrencileri anlamak için özel bir çaba gerektirir. Oysa akran programları öğrenciler arasında doğal olarak yayılır ve yardımlaşma kültürünün gelişimine yol açar.

Akran; yaklaşık aynı yaşlarda, benzer geçmiş, değer, yaşantı, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan bireye denir. Akran desteğinin çeşitli biçimleri vardır, ancak okul danışmanlığındaki akran desteği profesyonel danışmanların planlaması, seçimi, eğitimi ve gözetimi altında önceden kararlaştırılmış olan rollerde alınan bir dizi kişilerarası yardım davranışıdır. Bu bağlamda akranlar profesyonel gruba dahil edilebilirler.

Akran desteği, ne profesyonellerin yapmak istemediği işlerin akranlara yaptırılması, ne profesyonel danışmanlık ya da terapi, ne kişilerin geçmişine, savunma mekanizmalarına, bilinçdışı çatışmalarına değinilmesi ne de danışmanlık konularında eğitim ya da öğretim verilmesidir [2, 3, 4].

Akranlar kişinin kendi kendine yardım edebileceği ortamın oluşturulduğu, yön verici olmayan destek sunar ve genellikle profesyonellere gerek olmayabilen ya da onların

* Bu çalışma, 17-19 Ekim 2007 tarihleri arasında İzmir Çeşme'de yapılan 9. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'ndeki "PDR Alanında Yeni Uygulamalar Paneli"nde "Akran Grupları" başlığı altında sunulmuştur.

** Doç. Dr. Deniz Albayrak-Kaymak, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi 34342 Bebek İstanbul.

deniz.kaymak@boun.edu.tr

ulaşamadığı konu ve sorunlara yönelirler [2, 3]. Akran yardımı profesyonellere olan gereği ortadan kaldırmaz, tersine danışmanlık hizmetlerinin daha yerinde kullanılmasını, tanınıp benimsenmesini getirir, dolayısıyla başvuru ve göndermelerin azalmasına değil, artmasına yol açabilir.

Okullarda akran desteği, programları arkadaş ilişkilerinin önem kazanmaya başladığı ve akran reddi, dışlanması ve zorbalığının görülebildiği ilköğretim yıllarından başlayarak her yaş için planlanabilir. Gelişimsel özellikleri ve düzeyleri açısından üniversite öğrencileri akran desteği sağlamaya son derece uygundur.

Akran desteğinin çeşitleri arasında şunlar sıralanabilir: bire bir yardım/rehberlik, grup liderliği, liderlik, tartışma başkanlığı, öğüt vericilik/yol göstericilik, savunuculuk (advocacy), ders yardımı, çatışma çözümü, arabuluculuk, akran eğitimi, yeni öğrenci oryantasyonu, akran ortaklığı, vaka desteği ve destek grubu. Akranlara verilen isim de üzerlerine düşen işlevlere uygun olarak çeşitlendirilir. Örneğin, akran yardımcı/yardımcısı/asistan, özel yardımcı, özel arkadaş, küçük grup lideri, akran büyükelçisi, akran rehber, akran danışman, akran destekçisi/destek çalışanı, akran kolaylaştırıcı, akran arabulucu, akran öğretmen ve akran eğitimcisi.

Akranların seçimi uygulanacak programın amaçlarına göre belirlenir. Seçim sosyogram, arkadaş önerisi, okul personeli önerisi, gönüllü arayan duyurular, görüşme ya da testler kullanılarak ya da doğrudan uygulamada deneyerek yapılabilir.

Akran destekçisinin gönüllü, ilgili, sorumlu, güvenilir, olumlu enerjisi olan, içten, kabul edici, saygılı, kişisel gelişime açık, anlayışlı, paylaşımcı, örnek alınabilecek sağlıklı yaşam tarzına sahip olması beklenir. Ders başarısı koşul değildir, ancak akranın kendisini ihmal etmeden çalışmaya rahatça zaman ayırabilecek konumda olması gerekir.

Seçim sonrası akranlar grup danışmanlığı, kişisel gelişim, beceri eğitimi ve gözetim grubu anlayışlarıyla eğitilebilirler. Ancak eğitim yöntemindeki beceri kazandırma süreci yaşantısal öğrenmeye dayanmak durumundadır [4].

Amerikan Okul Danışmanlığı Derneği ASCA, 2004 yılında Okul Danışmanları için Etik Standartları'nın A11. maddesini Öğrenci Destek Programı'na ayırmış, akrandan-akrana programına katılan öğrencilerin yararını korumaktan okul danışmanını sorumlu

tutmuştur [5]. Yani okul danışmanı akran desteği programının yalnızca planlayıcısı ve değerlendiricisi değil, aynı zamanda eğitimcisi ve gözetmenidir (süpervizör). Akran desteğini yürütecek olan danışmanların oynamaları gereken çoklu rollerle başa çıkabilecek esneklik ve deneyimde olmaları gerekir.

Akran çalışmaları şu ana etik ilkeler çerçevesinde yürütülür: 1. Gizlilik (yasal ve zarar verme/görme istisnaları) ve 2. Sınırlar (2a. Rol: terapi ya da profesyonel danışmanlık değil, destek ve yardım; 2b. İlişki: arkadaşlık değil arkadaşça yardım; 2c. Sorun tipi: klinik değil, uyum) [6].

Akran desteği programlarını küçük ve gerçekçi adımlarla, yeterli alanlarını gözeterek, sınavarak ve çevre desteği alarak başlatmak gerekir. Programların devamlılığı her uygulama sonrası değerlendirilip yeniden düzenlenmeleri ve akranların programı sahiplenmeleriyle sağlanabilir.

Değerlendirmeler genel olarak en büyük değişimin olumlu toplumsal davranışlar edinen akranlarda olduğu, uygun kaynak ve planlama ile akranların hemen her konuda öğrencilere etkili yardımda bulunduğu yolundadır [1].

Burada sunulan çalışma akran desteği programlarının üniversitede pilot çapında bir uygulamasının özetidir.

2. Bir Uygulama Örneği:

Bölüm Akranlığı

2.1. Öncesi

Boğaziçi Üniversitesi Öğrenci Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi (BÜREM) çalışmalarını daha iyi tanıtip yaygınlaştırmak üzere 1998-1999 Akademik Yılı'nda Akran Danışmanlığı programı başlattı. Dört ayrı akademik yılda çeşitli bölümlerden gelen toplam 50 kadar lisans öğrencisi BÜREM uzmanlarının seçimi, eğitim ve gözetimi altında çeşitli çalışmalar (BÜREM hizmetlerinin tanıtımı, üniversite oryantasyonu, akademik ve sosyal konularda kısa ve odaklı bireysel görüşme ve birkaç oturumluk grup çalışmaları gibi) yaptı [7].

En son grubunun 2005-2006 Akademik Yılı'nda mezun olduğu bu program merkezdeki uzman sayısının azalmasıyla sürdürülemedi. Ancak programın bitimine doğru yapılan değerlendirme çalışmasında gelecekte düzenlenebilecek benzeri çalışmalar için dersler çıkarıldı [8].

Bu bağlamda Bölüm Akranlığı uygulaması Boğaziçi Üniversitesi'nde öğrenciden öğrenciye yardıma dayalı olarak planlanan ikinci çalışma oldu. İlkinden farklı olarak, yalnızca bir bölümün öğrencilerine açıldı ve akran danışmanlığı gibi geniş bir yaklaşımı değil, daha dar bir rehberliği amaçladı. Bunun ana nedeni benzeri programların danışmanlık ve psikoloji dışındaki üniversite akademik birimlerinde de uygulanmasının hedeflenmesiydi.

2.2. Gereksinim

BÜREM çalışma raporlarının [9] incelenmesi, merkeze başvuruların büyük çoğunluğunun İngilizce Hazırlık Okulu öğrencisi olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversiteye başlayan öğrencilerin neredeyse tamamının bölümlerinden önce Hazırlık Okulu'nda okuduğu, ilk yılın değişimlere uyum açısından güçlüklerle dolu olduğu ve bu ilk yılda öğrencilerin edindikleri deneyimlerin sonraki öğrencilik yaşamlarına yansıtacağı göz önüne alınırsa danışmanlık çalışmalarının birincil hedef grubunun Hazırlık Okulu öğrencilerinin olmasının mantığı anlaşılabilir.

Gözlem ve deneyimlerimiz kadar öğrencilerin kendi ifadeleri Hazırlık Okulu öğrencilerinde şu gibi özellik ve gereksinimlerin olduğunu ortaya koymaktadır:

1. Giderek daha fazla sayıda öğrenci üniversiteye başlangıç düzeyinde İngilizce bilgisiyle gelmektedir.
2. Hazırlık'taki öğrenim haklarının bir yıla sınırlı olması öğrencilerde ciddi gerginlik ve kaygıya yol açmaktadır.
3. Bir grup öğrenci "nasılsa yaparım" rahatlığı, daha kalabalık bir başka grup öğrenci "nasılsa yapamam" kaygısıyla sınav iyice yaklaşıpna değin derslere sarılmamaktadır.
4. Hazırlık öğrencilerinin büyük çoğunluğu İngilizce yeterlik sınav(lar)ında başarısızlık yaşamakta, özgüven kaybına uğramaktadır.
5. Hazırlık Okulu'nunda yaşam büyük ölçüde üniversitenin bütününden yalıtlanmış (ayrı derslik, birim, hatta yurt ortamları) bir durumda olduğundan öğrenciler üniversite ve bölümlerine aidiyet hissedememektedir.
6. Öğrencilerin hem yeni eğitim ortamlarına ve kendileri gibi başarılı öğrencilerle rekabete, hem de aileden ayrılmaya/özerkleşmeye alışmaları zorlayıcı olmakta, kendilerini besleyici olan

bir gruba aidiyet gereksinimi duymaktadırlar.

7. Azımsanmayacak sayıda bir grup öğrenci üst üste başarısızlık yaşamakta, hatta öğrenim hakkını yitirmektedir.

2.3. Müdahale Çerçevesi

Yukarıda sıralanan sorunlara karşılık olarak Hazırlık Okulu'nda İngilizce öğretimiyle ilgili yapılabilecek düzenlemelerin yanı sıra Rektörlüğün ve Öğrenci Dekanlığının desteği, BÜREM ve Hazırlık Okulu'nun işbirliği sonucu bölümlerin Hazırlık'taki öğrencilerini sahiplenmelerini artırmak üzere aşağıda sıralanan üç ana proje önerisi geliştirilmiş ve bütün bölümler uygulamaya davet edilmişlerdir:

1. Hazırlık danışmanlığı: Bölüm öğretim elemanlarının hazırlık öğrencilerine akademik ve sosyal kılavuzluk yapmak üzere görevlendirilmesi.
2. Bölüm tanıtımı: Bölümlerin hazırlık öğrencilerine tanıtımlarını yaptıkları davetler düzenlemeleri ve bölümde düzenlenen diğer uygun etkinliklere katılımlarını özendirilmesi.
3. Bölüm akranlığı: Bölümdeki orta sınıf öğrencilerin hazırlıktaki öğrencilerle küçük grup halinde ve bire bir abilik-ablalık yapmaları.

Bu çalışmada özetlenen uygulama yukarıda sıralanan etkinliklere Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nın katılımı çerçevesinde düzenlenmiştir.

2.4. Akran Rehberliği Dersi

Bu çalışmanın yazarı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nın Hazırlık Danışmanı olarak görevlendirilmesi üzerine Bölüm Akranlığı uygulamasını yaptırmak için 2006-2007 Akademik Yılı'nda Akran Rehberliği I ve II isimli adlı ardıl iki seçmeli ders tanımladı ve açtı.

2.4.1 Öğrenci Seçimi

Ders bütün bölüm öğrencilerine duyuruldu, özellikle ara (2. ve 3.) sınıflar dersi almaya davet edildi.

Başvuran bütün öğrencilerle bire bir görüşüldü, akademik kayıtları incelendi.

Öğrenci seçiminde şu ölçütlere uyulmaya çalışıldı:

1. Gönüllülük: Kişisel kazanım olmaksızın başkaları yararına çalışma isteği.

2. Geçerli beklentiler: Danışmanlık eğitimi alma ya da arkadaş edinme gibi yan beklentilerin öne geçmemesi.
3. En az kişisel güçlük: Kendine odağı gerektiren zorlukların olmaması (ciddi not ya da derse devam düşüklüğü, vb.).
4. Zaman: Fazla ders yükü ya da çalışma gibi ders dışı etkinliklere ayrılabilen zamanı azaltan durumların olmaması.
5. Uyum/Esneklik: Uygulamanın bilinmezlerine açık ve hazırlıklı oluş.
6. Sosyal katılım deneyimi: Geçmişte sosyal katılım etkinliklerinde bulunmuş olmak ya da bulunmaya ilgi duymak.
7. Sosyallik: İnsanlarla birlikte olmaktan, onlara yardım etmekten hoşlanmak.
8. Uygun kişisel özellikler: Bağımsızlık, girişimcilik, sorumluluk gibi kişilerarası özelliklerin varlığı.
9. Çalışmaya hazır olmak: Dersin hizmetinde hedef olarak belirlenen Hazırlıktaki bölüm öğrencilerine destek olmaya hazır ve istekli oluş.
10. Geleceğe bakış: Edinilen beceri ve deneyimlere dayanarak ileriki dönemlerde genel öğrenci grubu için düzenlenebilecek uygun BÜREM etkinliklerine destek verme isteği.

Yapılan görüşmeler sonucunda toplam 16 (10 kız, 6 erkek) 2. ve 3. sınıf öğrencisinin derse kabulü uygun bulundu.

2.4.2. Dersin İçeriği

Ders gerekleri olarak devam, katılım, ev ödevi, günlük tutma, uygulama, uygulamaların yazılı raporu ve okuma ile uygulamalara dayalı yazılı sınav belirlendi.

Haftalık ders plan ve akışı aşağıda özetlenen şekilde yürütüldü:

Hafta 1. Konu 1: Tanışma ve giriş.

Sunu: Akran rehberliğinin ve uygulanması planlanan Bölüm Akranlığının tanıtılması.

Hafta 2. Konu 2: Akran rehberliği nedir?

Okumalar: # 1 (Cowie ve Wallace, 2000) and # 4 (Ender ve Newton, 2000).

Odak beceri: Kendini tanıtmak, birbirini tanıma.

Uygulama: 2.1. Grubumuzu kurma (birlikte öğrenme ve çalışmanın ilke ve kuralları); 2.2.

Bu yaşantıyla ne kazanmayı bekliyorum (Beklentilerin kaydı); 2.3. Adımın öyküsü (çift olarak paylaşım, grupla paylaşım).

Ev ödevi: Tipimi (Myers & Briggs) anlama.

Hafta 3. Konu 3: Neden akran rehberliği?

Okumalar: # 2 (Hatcher, 1995), # 3 (Hatcher, 1995), # 10 (Varenhorst, 1992).

Bilgi dağıtımı: Geribildirim verme.

Odak beceri: Tanınmaya izin vermek, geribildirim vermek.

Uygulama: 3.1. Kendini inceleme (güçlü ve zayıf yanlarım; herkesin benim gibi olmasını istediğim ve değiştirmek istediğim bir özelliğimi paylaşmak); 3.2. Birbirine geribildirim vermek (Amnezi kurbanları).

Ev ödevi: Geribildirim gözlemi, Yüzleşme planlama ve uygulama.

Hafta 4. Konu 4: Akranlığımın gereksinim ve etkileri.

Okumalar: # 5 (Ender ve Newton, 2000).

Bilgi dağıtımı: Dikkat verme ve dinleme.

Odak beceri: Dikkat verme ve dinleme.

Uygulama: 4.1. Bu üniversiteye yeni geliş deneyimlerim; 4.2. Dikkatle dinleme.

Ev ödevi: Türkçe duygu sözcükleri, İletişim becerilerimin öntesti, Farkındalık etkinliğine tepkilerim.

Hafta 5. Konu 5: Akran rehberliği becerileri I: Kültürlerarası yeterlik.

Okumalar: # 6 (Ender ve Newton, 2000).

Odak beceri: Başkalarını anlama.

Uygulama: 5.1. Gereksinimlerim neler?

5.2. Benim ve arkadaşlarımda değerleri ne?

Ev ödevi: Hazırlık ve birinci sınıf öğrencilerinin gelişimsel gereksinimlerini belirleme ve sıralama, Farklı tipten (Myers ve Briggs) kimselerle iletişim.

Hafta 6. Konu 6: Akran rehberliği becerileri II: İletişim becerileri.

Okumalar: # 7 (Ender ve Newton, 2000).

Bilgi dağıtımı: Tepki verme.

Odak beceri: Öğüt vermektan kaçınma.

Uygulama: 6.1. Değerler ve kararlar. 6.2. Arkadaşlarımda tipleri. 6.3. Hazırlık akranlığımızın gereksinimleri (durumlarını,

zorluklarını, isteklerini, kaynaklarını, düşünce ve duygularını tanımlama; empati kurma, gereksinimlerini sıralama).

Hafta 7. Konu 7: Akran rehberliği becerileri III: Sınırlarını tanımak ve gönderme yapmak.

Okumalar: # 8 (Ender ve Newton, 2000).

Bilgi dağıtımı: Sessizlik ve Rahatlık bölgeleri.

Odak beceri: Sessizlikte rahat olmak ve Rahatlık bölgelerini keşfetmek.

Uygulama: 7.1. Sessizlikte oturmak. 7.2. Rahatlık bölgeleri.

Ev ödevi: İletişim durdurucuları.

Hafta 8. Konu 8: Sorun konuları I: İntihar risklerini tanımak.

Okumalar: # 12 (Tindall, 1994).

Bilgi dağıtımı: Türkçe duygu sözcükleri listesinin tamamlanması (sınıfta).

Odak beceri: Açık iletişim.

Uygulama: 8.1. Bu duygu mu? 8.2. İletişim engelleri.

Ev ödevi: Kolaylaştırıcı olan ve olmayan tepkiler.

Teslim: Günlüklerin ilk okunması.

Hafta 9. Konu 9: Akran rehberliği becerileri IV: Yardım tutumları ve kendini değerlendirme.

Okumalar: Haydi yardımın ne olduğuna bakalım.

Bilgi dağıtımı: Kendini değerlendirme envanteri ve kolaylaştırma becerileri işaretleme listesi.

Odak beceri: Kendini değerlendirme.

Uygulama: 9.1. Birinci sınıfların gereksinimleri (durumlarını, zorluklarını, isteklerini, kaynaklarını, düşünce ve duygularını tanımlama; empati kurma, gereksinimlerini sıralama). 9.2. Yardım etme: ... Yardım etme değil: ...

Ev ödevi: Kendini değerlendirme, Ayşen Darcan çalışma becerileri CDsi.

Hafta 10. Konu 10: Sorun konuları II: Akademik başarı stratejileri.

Okumalar: # 14 (Lipsky, 2000).

Bilgi dağıtımı: Soru sorma.

Odak beceri: Soru sorma.

Uygulama: 10.1. Yeterlik sınavına hazırlanmada neler işe yarıyor?

Hafta 11. Konu 11: Sorun konuları III: Sınav kaygısı.

Okumalar: # 13 (Tindall, 1994).

Bilgi dağıtımı: Akran çalışması raporu ve bölüm akranlığı raporu formatları.

Konuk: BUREM danışmanı Uzm. Derya İnceoğlu.

Hafta 12. Konu 12: Uygulama standartları.

Okumalar: # 11 National Association of Peer Programs program standartları

Değerlendirme: Bireysel gözetim.

Teslim: Son günlük okuması.

Hafta 13. Konu 13: Akran rehberliğinde etik.

Okumalar: # 9 (Ender ve Newton, 2000).

Bilgi dağıtımı: Akran yardımında etik çerçeve.

Konuklar: Hazırlık Okulu öğretmenleri Uzm. Sema Özçalı; Psikoloji Bölümü Öğr. Üyesi Prof. Falih Köksal.

Teslim: Raporlar.

Hafta 14. Dersin değerlendirilmesi ve sınav.

2.4.3. Ders Grubunun İlkeleri

Ders grup halinde yaşantısal öğrenmeyi gerektirdiğinden öğrenciler 2. ders haftasında aşağıdaki grup ilkelerini belirlediler:

1. **Devam et!** Grup çalışmasının bütünlüğü, özellikle sınıf içi alıştırmalar için hepimizin varlığı önemli.
2. **Katıl!** Az ve aşırı katılımdan kaçınalım.
3. **Gizli tut!** Yalnızca kendimize ilişkin bilgiyi paylaşma özgürlüğümüz var.
4. **Olumlu ol!** Olumlu ton ve yapıcılığı koru.

2.4.4. Hizmet Grubuna Erişme

Bu çalışmanın yazarı ve dersin sorumlu öğretim üyesi danışmanı olduğu bölümün Hazırlık'taki 60 öğrencisi ile e-posta yoluyla iletişime geçip kendileri için düzenlenen etkinlikler hakkında bilgilendirme yaptı.

Öğrenciler, hem e-posta hem de sınıflarında adlarına gönderilen bireysel davetiyelerle Bölüm Tanıtımı'na çağrıldılar. Öğrencilerin 30'u davete geldi. Davette bölüm öğretim elemanları ile tanışma, söyleşi, soruların yanıtlanması ve ikram yapıldı.

Bölüm Tanıtımı sırasında ve yine ayrı bir e-posta yoluyla öğrenciler Bölüm Akranlığından yararlanmaya çağırıldılar. Dersin ilk dört haftasının (en temel konuların) tamamlanmasından sonra programa katılmak isteyen öğrencilerle bölüm akranları rastgele bir yöntemle eşleştirildi. Üst üste çağrılar sonucu programa 25 öğrenci katıldı.

2.4.5. Çalışma Çerçevesi ve İlkeleri

Hazırlıktaki bölüm öğrencileriyle eşleşen bölüm akranlarından şunlar beklendi:

1. Belirlenen etik ilkeler çerçevesinde davranmaları,
2. Haftada en az bir kez akranlarıyla bağlantı kurmaları,
3. Birlikte zaman geçirmeleri,
4. Aranmalarını teşvik etmeleri,
5. İyi dinleyici olmaları,
6. Öğüt vermemeleri,
7. Paralel yaşantılarını paylaşmaları,
8. Sorulan sorulara geçerli bilgiye dayalı, nesnel yanıt bulmaya çalışmaları,
9. Emin olmadıkları her konuyu hazırlık danışmanına danışmaları,
10. Gerektiğinde başka kaynak gösterme ve gönderme yapmaları,
11. Yeterlik sınavına hazırlanmada destek olmaları.

2.4.5.1. Bölüm Akranlığının Etik İlkeleri

Bölüm akranlarının uyması beklenen etik ilkeleri derse, etkinliklere, uygulamalara ve gözetime düzenli katılımı, gizlilik ve yeterlik sınırları içinde çalışmayı gerektiriyordu.

2.4.6. Değerlendirme

2.4.6.1. Yöntem

Programa katılan tüm öğrencilerden hazırlanan ayrı anketler yoluyla yazılı değerlendirmeleri alındı. Hizmet götürülen Hazırlık öğrencileri değerlendirmeyi anonim olarak yaptı.

Değerlendirme anketleri hem olumlu hem de olumsuz yaşantılarını irdelemek üzere belirlenmiş bir dizi yarı açık ya da bütünüyle açık uçlu sorudan oluşuyordu. Sorular öğrencilerin kendilerini, akranlarını, programı ve hazırlık danışmanını değerlendirmeye yöneltmişti.

2.4.6.2. İzlenimler

Genel olarak, Hazırlık öğrencilerinin programdan memnun olduğu görüldü. Sosyal ortamda düzenli olarak görüşmenin sürmesini ve ders desteği istediler.

Bölüm akranlarının değerlendirmeleri de genel olarak olumluydu, ancak onlardan sonraki uygulamalar için ısrarla somut öneri istendiğinden sürece daha eleştirel yaklaştılar. Öğretilen becerilerin sınıfta daha fazla gösterilmesini, alıştırma yapılmasını, sınıfta katılımı az olanların daha fazla teşvikini, günlüklerin daha sık okunmasını ve bireysel gözetimin zorunlu olmasını ve iki sınıf düzeyi arasındaki alt gruplaşmanın kırılmasını istediler.

2.4.6.3. Ürünler

Hazırlık öğrencileriyle 2. dönem boyunca görüşüp soru ve kaygılarında destek olundu. İlişkilerin önemli bir bölümü ders bitiminde de sürdü, bir bölümü ise sonraki derse aktarıldı.

Hazırlık öğrencileri bölüm etkinliklerinden haberdar edildi, sosyal etkinliklere davet edildi.

Yalnızca bu ders hedefleri için değil genel olarak danışmanlık eğitiminde kullanılabilecek Türkçe duygu sözcükleri listesi geliştirildi. Bölüm akranlığını tanıtan bir broşür hazırlanıp basıldı.

Bir sonraki yılın başında düzenlenen Üniversiteyi Tanıma Programı'nda, akranlar bir tanıtım masası açtılar; broşürlerini dağıtıp sorulara yanıt verdiler.

Bu çalışmanın yazarı ödevlerde paylaşılan deneyimlerden yararlanarak BÜREM ve Hazırlık Okulu ile işbirliği altında 2 kitapçık hazırladı: Hazırlık Okulu'nda öğrenci olmak ve Hazırlık Okulu'nda İngilizce öğrenmek. Bu kitapçıklarda yaygın öğrenci yaşantıları, sorunları ve olası hatalı davranışları ve öneriler paylaşarak öğrencilerin kendi kendilerine yardımcı teşvik edilmeye çalışıldı. Bu iki kaynağın yayınlanıp tüm Hazırlık öğrencileri için dönemlerinin başında sınıflarında yapılacak ilk öğretim (oryantasyon) haftasında dağıtılıp üzerinden geçilmesi ilgili birimlerce uygun bulundu.

2.5. Genel Değerlendirme

Hazırlık öğrencileri, ders uygulamasının başladığı 2. dönemde okula uyumla ilgili ana sorunlarını büyük ölçüde atlattı. Asıl destek olunan konu İngilizce yeterlik sınavına hazırlanma ve sosyalleşme oldu.

Hazırlık öğrencilerinin programa katılımı beklenenden az oldu, kılavuzluğa en çok gereksinimi olduğu düşünülenler (başlangıç düzeyinde İngilizce bilenler, İstanbul dışından gelenler) daha az başvurdu. Katılım düşüklüğü bölüm akranlarının çalışma şevkini azalttı. İzleyen çalışmalarda daha girişken yolların (bizzat sınıflara giderek katılıma çağrı yapılması, yurtlarda akşam ziyaretleri düzenlenmesi, öğrenci temsilcileriyle işbirliği halinde öğrencilerarası sosyal ve akademik bölüm etkinliklerinin artırılması) denenmesi kararlaştırıldı.

Geçen yıl bölüm akranı çalışmasından yararlanmış olan bu yılın birinci sınıf öğrencileri aldıkları ilk bölüm dersinde (bu çalışmanın yazarının verdiği 1 kredilik oryantasyon dersi) zorunlu derste yardım istemede daha bilinçli görünüyorlar. Bölüme uyumları geçen yılların birinci sınıflarından daha ileride gibi.

Ders yapısı ve notlama gönüllülük ruhuna pek uygun değil, ancak en azından öğrencilerin ayırabileceği zamanı ve kredi ile karşılık görmeyi garantiliyor.

Sınıf ve arkadaşlığa dayalı alt gruplaşma zaman zaman bölüm akranlarının kendi aralarındaki grup birliğini engelledi. Nitekim bu dersin devamı olan ikincisine yalnızca 2. sınıflar kayıt oldu, diğer yarısı olan 3. sınıflar dağıldı. Bölüm akranı sayısı 7'ye düştü. Ancak kalan grup daha homojen ve istekli bir dinamik içinde.

İzleyen derste bölüm akranları yeni Hazırlık öğrencilerine okula uyumda birinci dönemden başlayarak yardımcı olmaya başladılar ve zamanları elverdiği çerçevede geçen yıldan kalan ve birçoğu artık 1. sınıfa geçen akranlarına desteği sürdürmekte.

Bu yılki derste daha ileri becerilere (içtenlik, girişkenlik, yüzleşme, grup çalışması, sorun çözümü, çatışma çözümü, grup liderliği) odaklanılıyor.

Gelecek dönem bölüm akranlarının çalışmasının BÜREM ile işbirliği altında yürütülmesi, özellikle de birer oturumluk akademik konularda bilgilendirme grupları yapılması planlanıyor. Böylece kısıtlı kaynaklarla çalışan az sayıda BÜREM uzmanının akran seçim ve eğitimine yatırım yapmadan gözetim vererek öğrenci hizmetlerinin bir bölümünde öğrenci desteği alması mümkün olabilecek.

Bu ilk iki ders deneyimini pilot olarak algılayan yazar gelecek dönemki Akran

Rehberliği derslerini bu kez yalnızca kendi bölümüne değil, diğer Eğitim Fakültesi bölümlerindeki öğretmenlik programları öğrencilerine de açmayı planlıyor.

Üniversitedeki bütün bölümlerin Hazırlık öğrencilerine kılavuzluk projesine katılımları henüz yoktur, olanlar da başlangıç düzeyindedir. Ancak yapılan çalışmaların duyulması benzeri öğrenci yararına çalışmalara özendirici olabiliyor. Örneğin, bu çalışmada hedeflenmeyen bir yan kazanç bölüm içinde yapılan akranlığın diğer bölüm öğrencilerince duyulup tanınması oldu. Bunun uzun vadede programa katılım girişimi göstermemiş olan bölümler için özendirici olabileceği umuluyor.

3. Son Söz

Kaynaklar açısından en fazla beslenen okullarda bile danışmanlar azınlıkta kalan bir meslek grubudur. Ancak danışmanlık kültürünün, genel olarak tüm okul hizmetlerinin ve atmosferinin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunabilecek bir çok niteliği vardır. Bu nedenle, danışmanların çok önemli bir sorumluluğu kendi bilgi dağarcık ve deneyimlerini okuldaki yaşamın niteliğini artırmak yönünde okulun bütünüyle paylaşımlarıdır. Bu paylaşım en etkin olarak gizlilik, yarar ve yetkinlik sınırları çerçevesinde okulda dayanışma ruhunun gelişmesine katkıda bulunan çalışmalar yoluyla yapılır. İşte akran desteği programları bu çalışmalardan biridir.

Akran desteği programları çevreye uyum, zorbalık ve disiplin bozucu davranışlar, sosyal yalıtılma, değer ve amaç kaybı gibi okullarda izlenen birçok yaygın sorunda soruna odaklanmadan, proaktif olarak öğrencilere olumlu iletişim, etkileşim ve sosyal katkıda bulunma ortamı sağlayabilir. Okullarımızda öğrenci hizmetlerinde egemen olan ve öğrencinin kendisini devre dışı bırakan “öğrenciler adına, onlara karşın” anlayışından “hep birlikte, hepimiz için” anlayışına geçişin yolunu açar.

Ders çerçevesinde yürütülen bu pilot akran rehberliği uygulaması öğrencilerin yetişkin gözetiminde kendi kendilerine ve birbirlerine yardımda bulunabileceğinin yalnızca küçük bir örneğidir. Benzeri sınırsız sayıda dayanışma projesini planlayıp yürütmek olasıdır. Amaç kurumlarımızdaki temel gereksinimlerin karşılanmasında varolan kaynakların daha verimli kullanımı, katkı yollarının açılmasıdır. Bu katkı varolan ve gelişmesi gereken profesyonel danışmanlığın yerine geçemez, ancak onu destekler ve yaygınlaştırır.

4. Kaynaklar

1. Myrick, R. D. (1996). **Developmental guidance and counseling: A practical approach**. Minneapolis, MN: Educational Media Corp.
2. Cox, J. R. (1999). **A guide to peer counseling**. Northvale, NJ: J. Aronson.
3. Ender, S. C., & Newton, F. B. (2000). **Students helping students: A guide for peer educators on college campuses**. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
4. Tindall, J. A. (1995). **Peer programs: An in-depth look at peer helping, planning, implementation, and administration**. St Charles, MO: Rohen and Associates. <http://www.schoolcounselor.org>
5. Cowie, H., & Wallace, P. (2000). **Peer support in action**. London: Sage.
6. Albayrak-Kaymak, D., & Şayan, D. (21-23 Eylül 2005). **Boğaziçi Üniversitesi Akran Rehberliği Programı'nın değerlendirilmesi**. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
7. Albayrak-Kaymak, D. (14, 21 Aralık 2006). **BÜREM akran rehberliği programı: Geleceği planlamak üzere geçmişini değerlendirme**. BÜREM Merkez Kurulu'na sunulan yayımlanmamış çalışma. <http://burem.boun.edu.tr>

Teşekkür:

Her iki derste bölüm akranlığını sürdüren lisans öğrencilerimiz Zeynep Aydın, Esra Görkem, Hasan Karabakkal, Bingül Kemiksiz, Ceren Koç, Ezgi Özkök, Mehmet Eren Yılmaz'a,

İlk derste bölüm akranlığı yapan lisans öğrencilerimiz Güliz Pınar Alön, Ebru Baykara, İsmail Çukadar, Nurşah Erkaplan, Nizamettin Koç, Cemre Soysal, Süleyman Sabri Taşçı, Güntülü Tercanlı ve Fatih Yılmaz'a.